

שאלה: שנים רבות עבדתי בבנק לאומי כקופאי ("טלר"). עכשיו העלו אותי דרגא ואני יועץ למשכנתאות. אני עובד בעיר של חילונים. פעמים רבות באות נשים קליינטיות ובפתח דבריהן מושיטות לי יד, ללחוץ ידיים, מה אעשה?

תשובה: נהוג בין שומרי מצוות התורה לא לנגוע באשה זרה שום נגיעה של חיבה. מוסרים בשם ה"חזון איש" שהיה אומר כי לחיצת יד האשה יש בזה קצת חיבה ויחס של קורבה. גם הרב משה פיינשטיין פסק "פשוט שאסור" (אגרות משה או"ח ח"א קיג). בשו"ת שלו לאבן העזר (ח"א סוף סי' נו) כתב שיש לדון לזכות את המקילים בזה שסוברים דאין זה דרך חיבה ותאוה. והוסיף "אבל קשה לסמוך על זה".

נביא כאן דברי בנו של הנצי"ב, הרב חיים ברלין, כמובא בשו"ת שלו "נשמת חיים" (במהדורת קוסובסקי, בתוכנה "אוצר החכמה", עמ' 521):

"ואשר שאל על דבר נתנית יד לרשעים או לנכרית, הנה ליתן יד לפושעים אין שום איסור בזה אם אין בזה הודאה וחיזוק להנהגותיהם בשרירות ליבם. ולתת יד לאשה לשון הש"ס הוא ברכות ס"א א' המרצה מעות לאשה מידו לידה כדי להסתכל בה, מבואר דאם אינו מכוין לשום דבר וכל שכן שאינו עושה כדי להסתכל בה כמו מעלתו, שכל מעשיו לשם שמים, אין איסור בזה לרצות מעות מידו לידה. ודאי אם יוכל להזהר בזה מה טוב, אבל אם אי אפשר לו להינצל מזה כגון אם הנכרית הקדימה והושיט לו את ידה, ואין דעתו לשום הרהור ח"ו אין להחמיר בזה. ודרכיה דרכי נועם, 'ואהבת את ה' אלוקיך' אמרו חכמים (יומא פ"ו א') שיהא שם שמים מתאהב על ידך, ולא יאמרו על יראי ה' שהם משוגעים ואינם בעלי דרך ארץ". [עכ"ל]

הרב שלמה קרליבך (1845-1919), רבה של ליבק בגרמניה ותלמידו וממשיך דרכו של הרב שמשון רפאל הירש, מעיד כי מנהג רבני אשכנז היה להושיט יד לאישה לאחר שזו מושיטה את ידה לשלום, וכך גם הוא נהג בעצמו: "כי הושטת יד לאישה אינו אסור אלא משום הרהור, ורק אם נתכוון הנוגע להנאת איסור. ואף שגם אני בעצמי נזהרתי מקדמת דנא, לא היה לאל ידי לעמוד בדרך הפרושים, משום לא פלוג. כי אף שקצת נשים יודעות מאיסור זה ואינן מושיטות ידיהן לאיש בבואן ובצאתן, רובן לא ראו ולא שמעו שיש למנוע מזה ונותנות יד לפי תומן, ואין לך ביוש גדול יותר מזה לסרב להכות כף אל כף דרך כבוד כמנהג ארצנו, וגדול כבוד הבריות." (לדוד צבי, ספר היובל לרד"צ הופמן, עמ' 218).

ואני מעיד שלפני כארבעים שנה הראה לי אחד מכתב שקבל מאת הרב עובדיה יוסף, והכרתי היטב שזה באמת כתב ידו, שם נשאל שאלה אם מותר להחזיר יד לאשה המקדימה להושיט לגבר יד. ענה שאם מניעת הדבר יגרום להלבנת פנים אם לא יחזיר לה, וכן אם היא אשה אחרי גיל ארבעים או חמשים, ואם הגבר יודע שאין יצרו הרע טורדו, יחזיר לה ביד רפויה. [אמנם תשובה זו לא מצאתי ב"ביע אומר", אבל שמא לא נשאר בבית הרב עובדיה העתק המכתב, כדי שידיפסו אותו].

ואני זוכר כי כדברים האלו אמר לי ראש ישיבת נר ישראל, הרב יעקב רודרמן (שהיה ממועצת גדולי התורה בארה"ב) לפני כששים שנה.

לכן אם זה יגרום לך בושה להצהיר לכל אשה המושיטה יד שאתה נוהג לא להחזיר יד, ואם יש חשש שהחילונים יחשבו עליך שאתה מהרהר מחשבות רעות ושאנו הדתיים סוטי מין, מותר לך להשיב יד. אבל לא ללחוץ בחוזקה, המורה על יחס חיבה ואהדה. וגם רק תגע לכמה שניות, כמו שאמרו

בירושלמי (סוטה פ"ג ה"א) על הכהן שהחזיק ידו תחת יד האשה הסוטה "שאינ יצר הרע מצוי לשעה"
[כלומר לזמן מועט כזה].

ובמיוחד כשיש שאלה של הלבנת פנים, שהאשה תרגיש מבוישת ונפגעת שסרבו להחזיר לה יד,
צריכים להחמיר באיסור של "הלבנת פנים", שעל זה החמירו חז"ל מאד בפרקי אבות (פרק ג)
שמפסידים בזה עולם הבא.

"וכל מעשיך יהיו לשם שמים" (אבות, ב). כך מסופר בקידושין פב ע"א על אמורא שעשה מעשה שלא
היה מקובל אצל אמוראים אחרים, וכך נימק מה שעשה. וכך רמ"א (בשו"ע אבן העזר, כא) התיר דבר
הנראה משונה, מחמת נימוק זה.

ובכל זאת אני מזהיר אותך, כי אם יש לך נדנדוד קל של הרהור רע בלבך מחמת נגיעה בה, יש בזה
איסור דאורייתא של "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתה זונים אחריהם" (במדבר טו,
לט) ועליך להחמיר ולהמנע. ותתנצל לפני האשה, עם פנים מסבירות ובל"י רוגזא, ותאמר כי כך נהוג
אצל שומרי תורה לא לתת יד לשום אשה, ולא מתכוונים לשום פגיעה אישית. כך תנסח הדברים.
וכמובן שגם אחרי כל ההיתר שהצענו למעלה, אף פעם לא תושיט את ידך תחילה ללחוץ יד. אם היא
לא מושיטה יד, גם אתה לא. אלא תביע בפ"ך "בוקר טוב" או "צהריים טובים" וכו' בנימוס טוב ומקובל.